

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

**ШОСТА ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА:
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ
МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ**

23 квітня 2021 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 11 від 29 квітня 2021 року)

Організаційний комітет конференції:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. О. – доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Ростецька С. І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Проноза І. І. – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 23 квітня 2021 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2021. 68 с.

ISBN 978-966-992-541-1

УДК 321(477)(063)

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Корнієвський О. А.,

доктор політичних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу гуманітарної політики
та розвитку громадянського суспільства
Центр суспільних досліджень
Національного інституту стратегічних досліджень
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ ТА ОБ'ЄДНАНЬ УКРАЇНИ В ОБСТОЮВАННІ ІНТЕРЕСІВ ТА ЗАДОВОЛЕННІ НАГАЛЬНИХ ПОТРЕБ УРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ

Російська гібридна агресія та бойові дії на сході України, анексія Криму у поєднанні зі скрутними умовами існування переважної більшості громадян України, спричиненими економічною стагнацією, корупційними діями та неправомірним збагаченням правлячої еліти, обумовили: по-перше, збільшення загальної кількості людей з фізичними та психологічними вадами (з інвалідністю; осіб, що потребують медико-психологічної реабілітації), по-друге, появу чисельної інклюзивної групи внутрішньо переміщених осіб.

За такої ситуації маємо констатувати поширення як різноманітних форм демократії участі, що базується на державно-громадській співпраці, так і на громадських ініціативах та соціально-значущих практиках самоорганізації громадян України шляхом утворення груп самодопомоги, організаційного оформлення груп інтересів у громадській організації, створення інклюзивних спільнот в соціальних мережах.

В сучасній Україні до обстоювання інтересів уразливих груп населення задіяна кожна четверта організація громадянського суспільства, до роботи з молоддю – майже одна третина. Захистом прав та інтересів жінок опікується 10 % від усіх

реально діючих громадських організацій. Майже кожен другий представник громадського сектору України вважає першочерговим та найбільш важливим завданням надання допомоги соціально уразливим соціальним групам (інвалідам, багатодітним сім'ям та ін.) [1]. Захист соціально вразливих груп, налагодження з цією метою співпраці з органами влади із використанням новітніх технологій та дистанційних форматів визначає один з головних пріоритетів діяльності громадських і благодійних організацій України в умовах пандемії COVID-19. Втім, загалом в Україні лише 20 % недержавних організацій, які вирішують соціальні проблеми, отримують фінансову підтримку від органів влади (в середньому 17 % у загальному бюджеті недержавних /громадських/ організацій) [2].

На тлі поширення в громадському секторі мережевих форматів взаємодії більших можливостей бути почутими представниками органів влади та вплинути на прийняття ними необхідних рішень надає утворення асоціацій (спілок, коаліцій) громадських організацій, орієнтованих на захист інтересів та задоволення інклюзивних потреб таких верств населення, як бідні громадяни, інваліди, діти-сироти, пенсіонери, люди похилого віку, представників інших груп населення з особливими потребами (як приклад: ВГО «Національна асамблея інвалідів України», «ВГО «Всеукраїнський парламент працездатних інвалідів», ВСГО «Конфедерація громадських організацій інвалідів України», Коаліція «Справедливість заради миру на Донбасі», Міжнародний благодійний фонд Н. Потопаєвої, Всеукраїнське бюро Міжнародної громадсько-державної програми «Освіта дорослих України» та ін.).

Ефективно впливати на прийняття управлінських рішень та громадську думку із забезпечення політики інклюзії по відношенню до уразливих груп населення дає змогу адвокаційна діяльність громадських об'єднань, спрямована на захист інтересів і прав цих груп населення, надання ним соціальних послуг. Більше можливостей впливати на ці процеси надає стрімкий розвиток мережевої громадської самоорганізації.

Незважаючи на повільне щорічне зростання в Україні загальної кількості різних за спрямуванням організацій громадянського суспільства, більшість з них мають певні труднощі із виконанням

своїх функцій, пов'язані з відсутністю регулярного фінансування; недостатністю відповідних навичок та кваліфікації у лідерів та активу організацій; проблемами з навчанням та підвищенням кваліфікації працівників; низькою активністю і низьким рівнем довіри до послуг недержавних організацій з боку громади; недостатньою відкритістю влади та бажанням співпрацювати з недержавними організаціями [3].

Серед основних проблем, які унеможливають конструктивну взаємодію громадських організацій та органів влади: упереджене ставлення до організованої громадськості, відсутність інформації про прийняті управлінські рішення.

На заваді активній участі громадян у діяльності громадських організацій, їх приєднанню до громадських ініціатив – байдужість до суспільного життя, зневіра у власних можливостях та можливостях організованої громадськості захистити права громадян та належним чином захистити їх інтереси [4].

Також слід зазначити, що сьогодні державне фінансування проектів громадських організацій поширюється тільки на обмежене коло, до якого увійшли організації інвалідів, ветеранів, молодіжні та дитячі громадські організації. Без належного державного фінансування залишаються, зокрема, організації, які працюють із багатодітними сім'ями. За відсутності активної громадської участі частка громадських проектів, спрямованих на соціальний захист уразливих груп населення, складає лише 1% від загальної кількості громадських проектів, поданих на фінансування за рахунок коштів громадського бюджету територіальної громади міста Києва, реалізація яких триватиме до 31 грудня 2022 року [5].

Отже, враховуючи вищезазначене, виокремимо першочергові завдання щодо залучення громадського сектору до обстоювання і задоволення нагальних потреб уразливих категорій українських громадян:

– Посилення спроможності громадських ініціатив та громадських об'єднань, які працюють над вирішенням проблем уразливих категорій населення України шляхом їх приєднання до різних форматів державно-громадської взаємодії, процесів розроблення та прийняття відповідних рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування; надання

фінансової підтримки на конкурсних засадах за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів тим громадським об'єднанням, які реально надають підтримку вразливим категоріям населення.

– Проведення інформаційно-просвітницьких заходів з метою роз'яснення уразливим категоріям населення їхніх прав у сфері безперешкодного доступу до об'єктів соціального та інженерно-транспортної інфраструктури; активізації громадської участі та самоорганізації, спрямованої на забезпечення потреб уразливих категорій населення; поширення досвіду проведення громадськістю адвокації-кампаній на захист інтересів та задоволення потреб уразливих груп населення; активного залучення громадських об'єднань, орієнтованих у своїй діяльності на захист інтересів та задоволення потреб цих груп, до подання громадських проєктів на фінансування за рахунок коштів громадського бюджету територіальної громади.

– Впровадження механізму соціального замовлення, поширення успішних практик інклюзії за участі громадських організацій, що надають соціальні послуги соціально незахищеним категоріям населення у контексті роздержавлення соціальної сфери та перенесення частини фінансування соціальних послуг з бюджетних установ на громадський сектор; посилення спроможності місцевих громадських організацій, які надають соціальні послуги.

Серед невідкладних заходів щодо задоволення нагальних потреб зазначених вище груп населення вважаємо за необхідне виокремити наступні:

– забезпечити громадським об'єднанням, діяльність яких спрямована на захист інтересів та задоволення нагальних потреб уразливих груп населення, рівних можливостей як на отримання державного фінансування, так і на використання коштів місцевих бюджетів, а також на участь в реалізації державних програм з підтримки соціально незахищених категорій населення;

– організувати та провести інформаційні кампанії з висвітлення успішних громадських ініціатив і практик громадської самоорганізації (діяльності громадських, благодійних, волонтерських організацій із застосуванням інструментів адвокації та моніторингу дотримання органами державної влади та органами

місцевого самоврядування принципів інклюзії при прийнятті рішень з урахуванням громадської думки;

– провести дослідження спроможності недержавних організацій щодо надання соціальних послуг уразливим групам населення та сформуванню бази даних таких надавачів. Вжити заходів з впровадження соціального замовлення та надання соціальних послуг у місцевих громадах з урахуванням виявлених потреб цих категорій населення.

Література:

1. Громадянське суспільство в 2018-му: нові виклики, нові завдання / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. 6 березня 2018 р. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/13963398165a9eef1b022177.77359526.pdf>

2. Черкашина Т. О. Недержавні громадські організації як суб'єкт надання соціальної допомоги населенню. URL: <http://ela.kpi.ua:8080/bitstream/123456789/5752/1/10%20-%202%286%29%20-%2016.pdf>

3. Горемікіна Ю. В. Проблеми розвитку недержавних організацій у сфері надання соціальних послуг. URL: <https://dse.org.ua/arhcrive/11/18.pdf>

4. Громадське суспільство в період пандемії: як вона вплинула на громадську активність [Опитування проведено Фондом «Демократичні ініціативи» з 15 квітня по 1 травня 2020 р. серед представників громадських організацій]. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-period-pandemii-yak-vona-vplinu-la-na-gromadsku-aktivnist>

5. Подано проектів за категоріями / Громадський бюджет. Київ. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/statistics>